

Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland 2016

Rapport van het beoordelingscomité

B. Bieze & C.F. Schoon
Faunabeheereenheid Noord-Holland & Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland

Rapport van het beoordelingscomité

Faunabeheereenheid Noord-Holland & Faunabeheereenheid Zuid-Holland*

B. Bieze & C.F. Schoon

juli 2016, Haarlem

* B. Bieze – Faunabeheereenheid Zuid-Holland
C.F. Schoon – Faunabeheereenheid Noord-Holland

Colofon

© FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland, 2016

Tekst: B. Bieze & C.F. Schoon

Gegevensbewerking, tabellen, figuren en lay-out: Boaz Bieze & C.F. Schoon

Tellingscoördinatie: FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland

Wijze van citeren: Bieze B. & C.F. Schoon, 2016. Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland. FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland, Haarlem

Disclaimer: De gegevens uit dit rapport zijn vrij te gebruiken zolang op de juiste wijze wordt verwezen naar beide FBE's en de auteurs. Specifieke gegevens op deelgebied-niveau zijn op te vragen bij de Faunabeheereenheid Noord-Holland (www.fbenoordholland.nl) en de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (www.fbezh.nl)

Voorwoord

Jaarlijks worden de damherten (*Dama dama*) en reeën (*Capreolus capreolus*) in de duingebieden tussen IJmuiden en Den Haag geteld. Deze tellingen worden gecoördineerd door de Faunabeheereenheid (FBE) Noord-Holland en de Faunabeheereenheid (FBE) Zuid-Holland en uitgevoerd door de terreinbeheerorganisaties (TBO's) en de wildbeheereenheden (WBE's). Op basis van de verzamelde gegevens wordt de populatietrend bepaald. Dit rapport geeft de resultaten weer van de damhert en reetelling 2016. Tevens worden de resultaten met de resultaten van voorgaande jaren vergeleken. Wij bedanken de meewerkende tellers, TBO's en WBE's voor hun inzet en tijd.

Samenvatting

Op 30 en 31 maart 2016 heeft wederom de jaarlijkse telling plaatsgevonden van de reeën en damherten in het kustgebied van Zuid- en Noord-Holland. Er waren op het moment van de telling minimaal 4.859 damherten en 446 reeën aanwezig in de populatie. Voor het damhert betekent dit wederom een stijging in aantallen; bij het ree lijkt sprake van een stabiele situatie, waarbij op deelgebied niveau wel sprake is van een structurele daling in deelgebied B.

Het aantal damherten in sommige telsectoren is inmiddels zo groot dat aanspreken op geslachts- en leeftijdscategorie lastig of zelfs onmogelijk is.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Telgebied	6
A. Het Nationaal Park Zuid Kennemerland (NPZK).....	6
B. De Amsterdamse Waterleidingduinen, De Blink en Boswachterij Noordwijk.....	6
C. Coepelduynen	7
D. Meijendel en Berkheide	7
3. Methode	8
4. Resultaten	9
Damherttelling 2016	9
Damhert meerjarige trend.....	9
Reetelling 2016	11
Ree meerjarige trend	11
5. Conclusie	13
Discussie & Aanbeveling	13

1. Inleiding

De grote populatie damherten in Noord- en Zuid-Holland leidt tot een aantal problemen, waaronder toenemende aantallen aanrijdingen, schade aan landbouw, tuinen en begraafplaatsen, schade aan natuurwaarden in het duingebied en lijden van (door ondervoeding) ziek geworden en gewonde damherten.

De FBE's van Noord- en Zuid-Holland hebben een faunabeheerplan opgesteld waarin de te nemen maatregelen worden beschreven om de schade terug te dringen. Naast het terugdringen van de populatie worden ook andere preventieve maatregelen ingezet zoals afrastering.

Door middel van jaarlijkse tellingen wordt de minimale populatiegrootte van de damherten geschat.

Door de resultaten van meerdere jaren bij elkaar te voegen wordt de populatieontwikkeling zichtbaar.

De tellingen geven inzicht in de effecten van het beheer. Dit maakt evaluatie en bijstelling van het beheer mogelijk.

Naast de damherten worden de reeën geteld. Door langjarig tegelijkertijd te tellen is het mogelijk om de interspecifieke relatie vast te stellen.

2. Telgebied

De damhert- en reetelling vindt plaats in het gebied tussen IJmuiden en Den Haag waar het damhertenbeheer wordt uitgevoerd. Het betreffende plangebied (*afbeelding 1*) bestaat uit:

- Een 'leefgebied voor damherten' (het roodomrande deel van de kaart): het gaat hier om voornamelijk duingebied, waarin zich een damhertenpopulatie kan en mag handhaven.
- Een 'nulstandsgebied' of "buitengebied" (tussen rood en blauw omrand): het gaat hier om (voornamelijk) agrarisch en bebouwd gebied waar het damhert ongewenst is vanwege de schadedreiging. In dit gebied wordt gestreefd naar een minimale stand (nulstand).

Het gehele gebied heeft een omvang van circa 37.000 hectare; het leefgebied zelf heeft een omvang van 10.500 hectare. In het plangebied liggen twee WBE's: de WBE Stichting Faunabeheer Zuid-Kennemerland en de WBE Duin- en Bollenstreek.

Het plangebied (*afbeelding 1*) omvat vier deelgebieden. Ieder deelgebied omvat een leefgebied en een "nulstandsgebied" (buitengebied). De vier leefgebieden, die zijn gescheiden door bebouwing, infrastructuur of water, zijn (van noord naar zuid):

A. Het Nationaal Park Zuid Kennemerland (NPZK)

Dit is het duingebied tussen IJmuiden en Zandvoort (circa 3.265 hectare), beheerd door Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland en Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland.

B. De Amsterdamse Waterleidingduinen, De Blink en Boswachterij Noordwijk

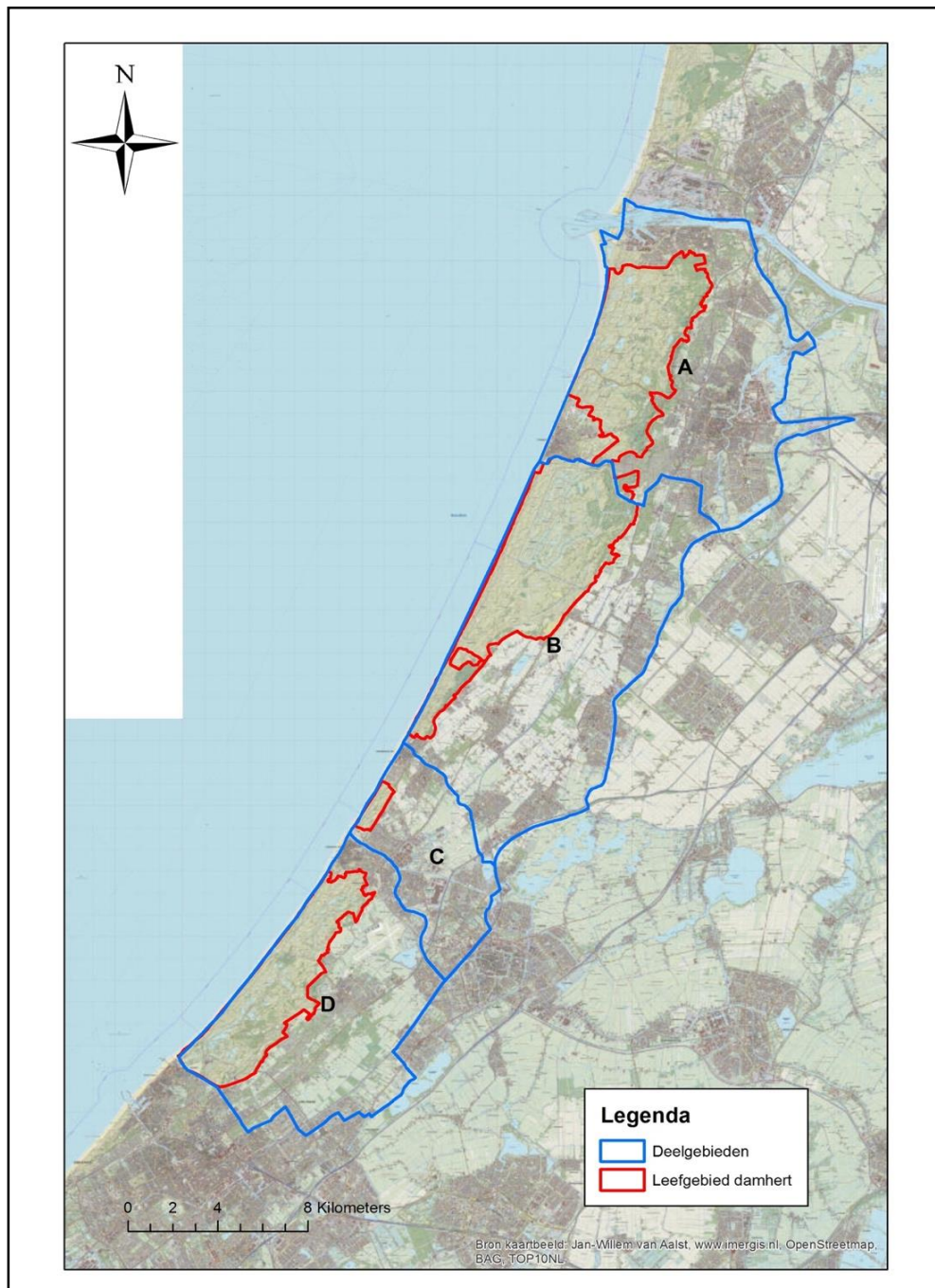
Dit is het duingebied tussen Zandvoort en Noordwijk aan Zee. De Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) (circa 3.400 hectare, beheerd door Waternet) is eigendom van de gemeente Amsterdam. In dit deelgebied liggen ook De Blink (circa 100 hectare, beheerder Zuid-Hollands Landschap, Staatsbosbeheer en Waternet) en Boswachterij Noordwijk (circa 635 hectare, beheerder Staatsbosbeheer).

C. Coepelduynen

Het duingebied Coepelduynen ligt tussen Noordwijk aan Zee en Katwijk (circa 198 hectare, beheerd door Staatsbosbeheer).

D. Meijendel en Berkheide

Dit duingebied ligt tussen Katwijk en Den Haag (circa 2.856 ha, beheerd door Dunea en Staatsbosbeheer).

Afbeelding 1: Plangebied damhert- en reetelling

3. Methode

De tellingen worden uitgevoerd volgens het *Protocol damhert- en reetelling Noord- en Zuid-Holland* dat te vinden is op de websites van de FBE's. Voor een uitgebreide omschrijving van de telmethode verwijzen wij derhalve naar dit document.

De FBE's Noord- en Zuid-Holland organiseren de telling, analyseren de data en stellen het telrapport op. Contactpersonen van de verschillende TBO's en WBE's coördineren de telling in hun gebied.

De damhert- en reetelling 2016 vond plaats op 30 en 31 maart. De avondtelling begon op beide dagen om 18.30u en de ochtendtelling begon op 31 maart om 06.30u. Beide dagen kwamen qua weersomstandigheden goed overeen. De eerste dag had alleen aanzienlijk meer bewolking (*tabel 1*).

Tabel 1: Weergegevens van beide teldagen (KNMI, 2016)

Datum	Windrichting	Snelheid	Zonuren	Min. temp.	Max. temp.
30-03-2016	WZW	4,3 m/s	8	4,3	11,7
31-03-2016	WZW	5,0 m/s	1,5	3,1	11,6

De telploegen bestaan uit minimaal twee tellers van wie er tenminste één ervaring heeft met beheer en/of tellingen van grofwild. Iedere telploeg telt in een vastgestelde telsector langs een vastgestelde telroute.

De telploegen noteren de waargenomen dieren op de geleverde telformulieren. Vervolgens voeren de contactpersonen de gegevens in FRS en Dora in. FRS (www.frs.nl) en Dora (www.fbezh.nl) zijn de digitale registratiesystemen van de faunabeheereenheden Noord-Holland en Zuid-Holland.

De data-analyse voor de damherten is conform het telprotocol uitgevoerd. Voor de reeën is het VHR protocol gebruikt.

De resultaten van de uitgewerkte telling zijn vastgesteld door het beoordelingscomité. In het beoordelingscomité hebben de volgende organisaties zitting:

- Waternet
 - WBE Stichting Faunabeheer Zuid-Kennemerland
 - Dunea
 - Natuurmonumenten
 - Staatsbosbeheer
 - Dierenbescherming
 - WBE Duin- en Bollenstreek
 - FBE Noord-Holland
 - FBE Zuid-Holland
- Maaïke Veer
Hugo Wurpel
Hans Lucas
Rogier Dijkstra
Tim Franssen
Marije Smeenk
Daan Wouwenaar
Désiré Karelse / Rik Schoon
Boaz Bieze

4. Resultaten

Damherttelling 2016

In 2016 is het minimaal aanwezige aantal damherten voor het gehele plangebied bepaald op 4.859 stuks. Deelgebied B heeft met 3.967 verreweg de meeste damherten (81%) waarvan er zich 13 buiten het leefgebied bevinden. Deelgebied A heeft met 770 damherten binnen, en 121 damherten buiten het leefgebied de meeste damherten buiten het leefgebied. Dit deelgebied bevat met 891 damherten 18% van het totaal getelde damherten. In Deelgebied C zijn geen damherten geteld en Deelgebied D heeft 1 damhert. (Tabel 2)

Tabel 2: Aantal getelde damherten per deelgebied en leefgebied

Deelgebied A (NH)		Deelgebied B (NH/ZH)		Deelgebied C (ZH)		Deelgebied D (ZH)		Totaal	
Binnen	Buiten	Binnen	Buiten	Binnen	Buiten	Binnen	Buiten	Binnen	Buiten
770	121	3.954	13	0	0	1	0	4.725	134

Op basis van de grootte van de telsectoren en de getelde aantallen zijn de dichtheden binnen het leefgebied per deelgebied berekend. Het leefgebied in Deelgebied B heeft de hoogste dichtheid met 92,5 damherten per 100 hectare. De dichtheid in Deelgebied A komt uit op 27,2 damherten per 100 hectare. (Tabel 3)

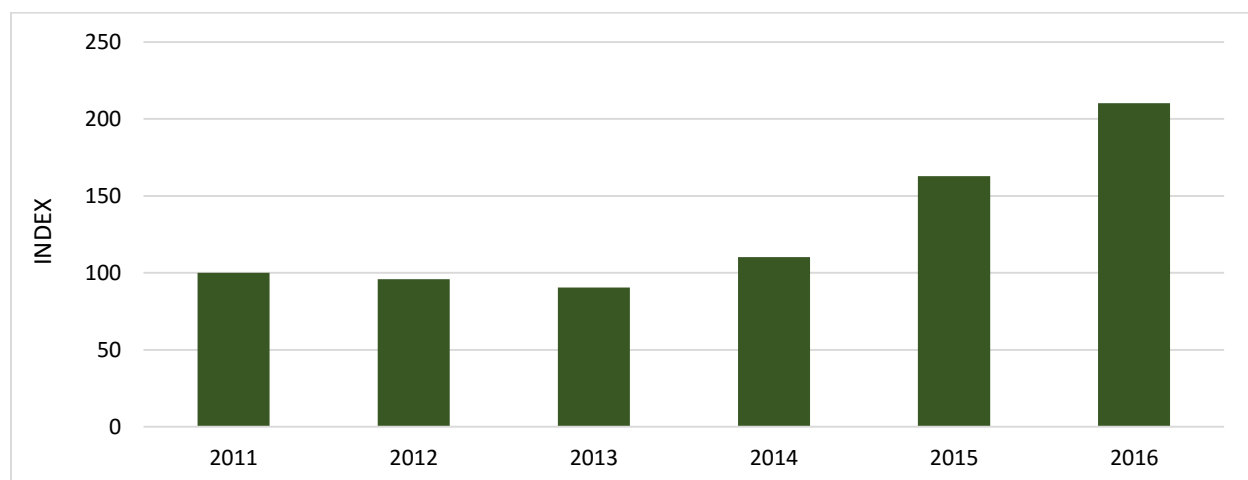
Tabel 3: Dichtheid van damherten in de deelgebieden (n/100 ha)

Deelgebied	Minimaal aanwezig aantal damherten	Dichtheid (n/100 ha)*
A	891	27,2
B	3.967	92,5
C	0	0
D	1	0

* De dichtheid is bepaald voor de leefgebieden binnen de deelgebieden

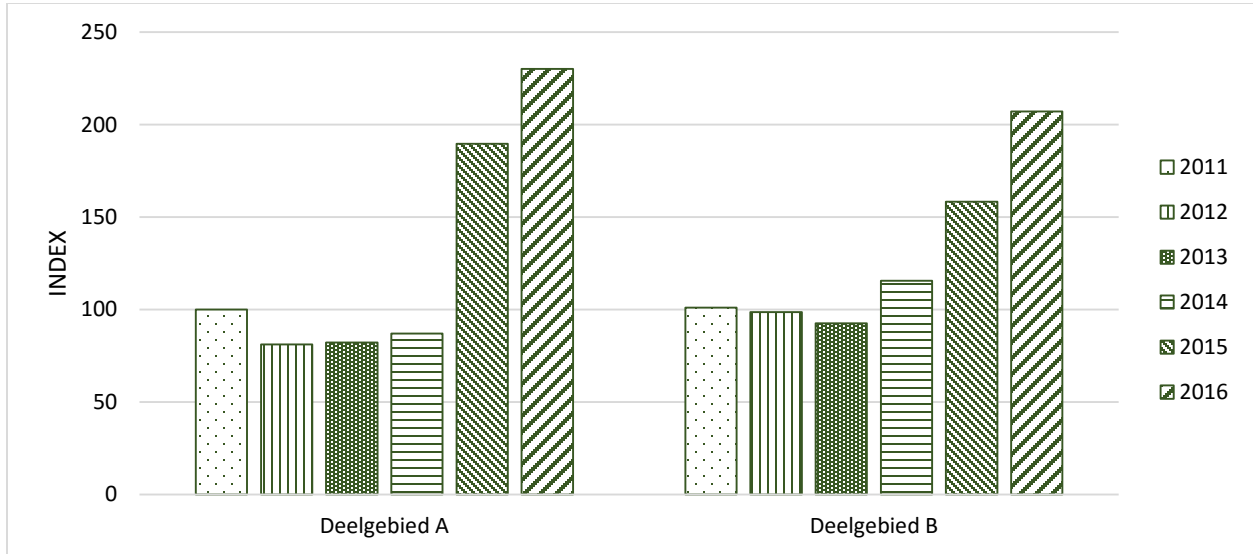
Damhert meerjarige trend

Ook dit jaar is er sprake van een significante stijging van het minimaal aanwezige aantal damherten ($p=0.03$). In 2016 zijn er 1.094 damherten meer geteld dan in 2015. Dit is een stijging van 29% ten opzichte van 2015 en ruim een verdubbeling (210%) ten opzichte van 2011. (Afbeelding 2)

Afbeelding 2: Geïndexeerde trend van de getelde damherten in het hele plangebied. (2011 = 100)

In 2016 bestaat het minimaal aanwezige aantal damherten in Deelgebied A uit 891 dieren. Dit is een stijging van 31 % ten opzichte van 2015. In Deelgebied B zijn dit er 3.967 wat een stijging is van 21% ten opzichte van 2015. Het minimaal aanwezige aantal damherten in Deelgebied A heeft een relatief sterkere groei dan in Deelgebied B (resp. 230% en 207% ten opzichte van 2011). (Afbelding 3)

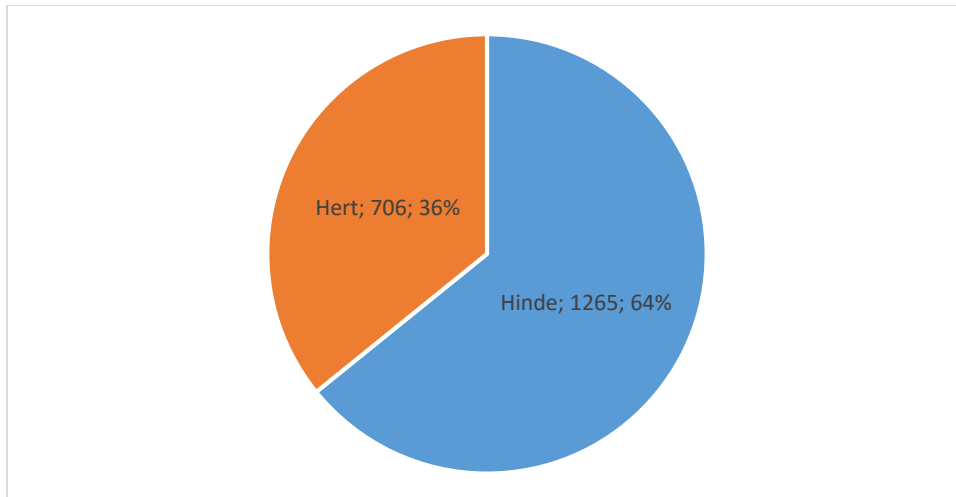
Afbelding 3: Geïndexeerde trend van de damherten per deelgebied. (2011 = 100)

Op basis van het vastgestelde aantal volwassen dieren (herten en hinde) is de geslachtsverhouding berekend. (Afbelding 4)

Deze verhouding is:

Hert : Hinde

1 : 1,8

Afbelding 4: De berekende geslachtsverhouding van de damherten

Reetelling 2016

In 2016 is het minimaal aanwezige aantal reeën voor het gehele plangebied bepaald op 446 stuks. Zuid-Holland is met 299 reeën verantwoordelijk voor bijna een derde van het totaal. In Noord-Holland zijn de meeste reeën gezien binnen het damherten-leefgebied (resp. 94 – 53) terwijl in Zuid-Holland de overgrote meerderheid buiten deze leefgebieden zijn geteld (resp. 116 – 183). (Tabel 4)

Tabel 4: Aantal getelde reeën per provincie en leefgebied

Noord-Holland		Zuid-Holland		Totaal	
Binnen	Buiten	Binnen	Buiten	Binnen	Buiten
94	53	116	183	210	236

Van de 446 reeën zijn de meeste geteld in Deelgebied D. Hier zijn er 259 (58%) geteld wat een dichtheid van 5,7 reeën per 100 hectare geeft binnen het leefgebied. Deelgebied B heeft met 1,3 ree per 100 hectare de laagste dichtheid binnen het leefgebied. (Tabel 5)

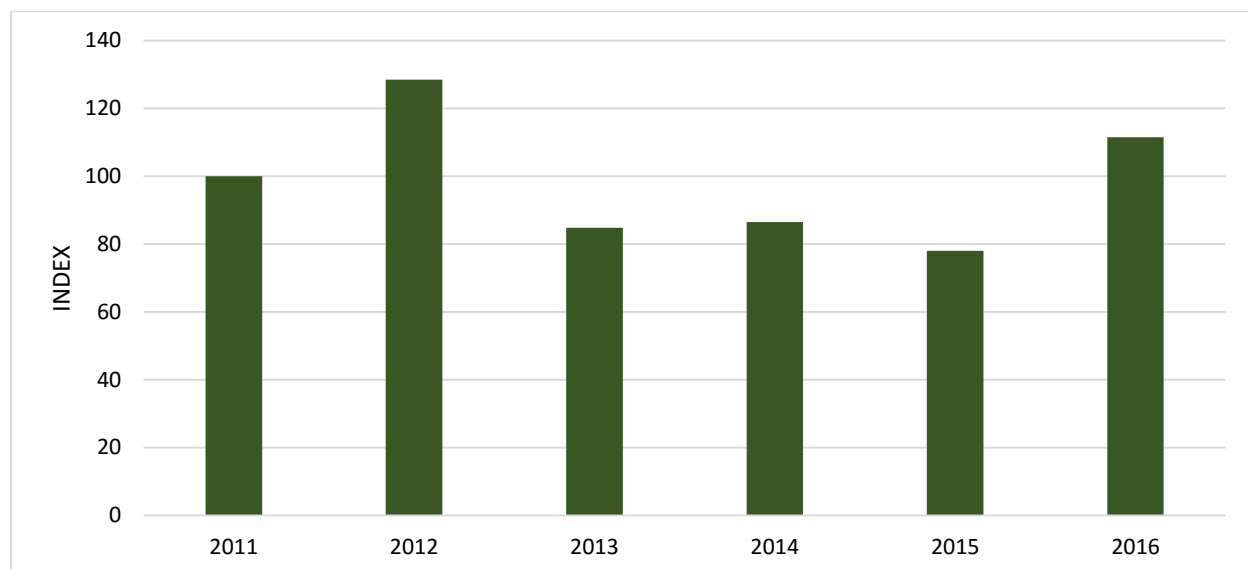
Tabel 5: Dichtheid van reeën in de deelgebieden* (n/100 ha).

Deelgebied	Minimaal aanwezig aantal reeën	Dichtheid (n/100 ha)*
A	116	3,5
B	56	1,3
C	15	4,1
D	259	5,7

* De dichtheid is bepaald voor de leefgebieden binnen de deelgebieden

Ree meerjarige trend

Dit jaar (2016) en 2012 zijn de enige jaren sinds 2011 dat er meer reeën zijn geteld in het plangebied. In 2012 waren er 29% meer reeën geteld en in 2016 12% (resp. 514 en 446 reeën). Ondanks de daling in 2013,2014 en 2015 is er geen sprake van een significante daling over de jaren heen. ($p=0,6$) (Afbeelding 5)

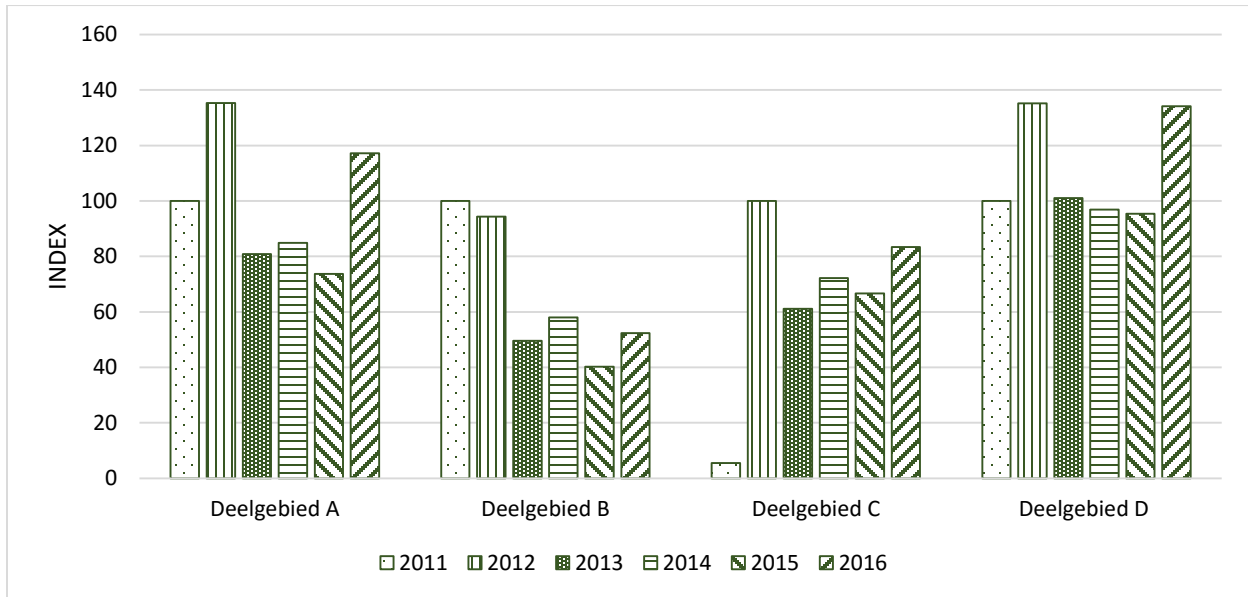
Afbeelding 5: Geïndexeerde trend van de reeën in het plangebied. (2011 = 100)

Het minimum aantal reeën per deelgebied fluctueert sterk door de tellingen heen.

In 2016 telde Deelgebied A 116 reeën, een stijging van 59% ten opzichte van het voorgaande jaar (n=73).

In deelgebied D is dit een stijging van 41% (resp. 2016 n=259; 2015 n=184).

Tijdens de telling in 2011 is er in Deelgebied C 1 ree geteld. In de hierop volgende jaren waren dit er rond de 20. Omdat dit een groot procentueel verschil geeft is gekozen om 2012 het indexjaar voor dit deelgebied te maken. (Afbeelding 6)

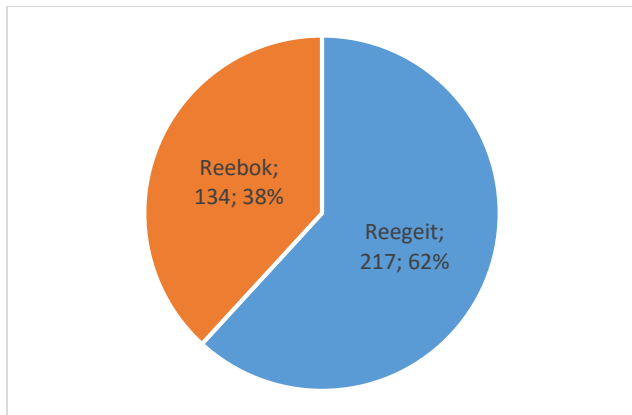
Afbeelding 6: Geïndexeerde trend van de reeën per deelgebied. (2011 = 100, Deelgebied C: 2012 = 100)

Op basis van het vastgestelde aantal volwassen dieren (reebok en reegeit) is de geslachtsverhouding berekend. (Afbeelding 7)

Deze verhouding is:

Reebok : Reegeit

1 : 1,6

Afbeelding 7: De berekende geslachtsverhouding van de reeën

5. Conclusie

De groei bij de damherten is onverkort hoog. Dit jaar is er sprake van een groei van 29%, het minimaal aanwezige aantal damherten is sinds 2011 ruim verdubbeld.

Het minimaal aanwezige reeën is over het plangebied gezien stabiel. In Deelgebied B worden er echter ieder jaar minder reeën geteld.

Deze tellingen laten zien dat een hoge dichtheid aan damherten (Deelgebied B 92,5/100 ha) een lage dichtheid aan reeën veroorzaakt (Deelgebied B 1,3/100 ha).

Er lopen relatief weinig damherten buiten de leefgebieden (134 van de 4.859 getelde dieren: 3%).

Discussie & Aanbeveling

In veel telsectoren (met name in deelgebied B en in iets mindere mate in deelgebied A) is het aantal damherten nu zo hoog dat er gedurende de telperiode onvoldoende tijd is om dieren aan te spreken op geslachts- en leeftijdscategorie. Hierdoor neemt het aandeel niet aangesproken dieren in de telling toe. Besloten is om vooralsnog door te gaan met de huidige telmethodiek teneinde een trendbreuk te voorkomen.

In deelgebied A en B breidt de populatie damherten zich nog steeds uit waardoor de dieren zich nu ook ruimtelijk uitbreiden. Hierdoor bevinden zich damherten in gebieden waar niet wordt geteld.

Overwogen wordt om volgend jaar deze gebieden op te nemen in de telling.

Literatuurlijst

- KNMI (2016), Klimatologie, gevonden op 25 juni 2016, [www.kmni.com]